

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Allmänna byrån, S1

Beslutande
Minister
Arsim Zekaj

Föredragande
Avdelningschef
Otto Ilmonen

Justerat
Omedelbart

Nr 5

Utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet om
regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag
om ändring av lagen om ordnande av social- och
hälsovård, RP 210/2024 rd.

ÅLR 2025/2557

15 S1

Beslut

Landskapsregeringen beslöt att skicka utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet enligt
bilaga S125E05.

Hänvisning
Er begäran om utlåtande inkommen 2.4.2025,
RP 210/2024 rd

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott

FI-00102 PARLAMENTET

Kontaktperson
Otto Ilmonen, +358 (0)18 25000 (växel)
otto.ilmonen@regeringen.ax

StV@eduskunta.fi

Ärende

Utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om ordnande av social- och hälsovård, RP 210/2024 rd.

Bakgrund

Landskapsregeringen har 2.4.2025 mottagit en begäran av rikets social- och hälsovårdsutskott om utlåtande av regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om ordnande av social- och hälsovård, RP 210/2024 rd.

I regeringens proposition föreslås ändringar i lagen om ordnande av social- och hälsovård till den del lagen gäller beredskap och förberedelser samt hantering av störningssituationer under normala förhållanden och under undantagsförhållanden.

Lagstiftningsbehörigheten

Regeringens proposition berör rättsområden som hör till både Ålands och rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 1 punkten självstyrelselag (1991:71) för Åland hör landskapsregeringen och under denna lydande myndighet samt kommunernas förvaltning enligt 18 § 4 punkten till landskapets lagstiftningsbehörighet.

I förarbetena om självstyrelselagen (RP 73/1990 rd) konstateras om förberedelser inför undantagsförhållanden följande: "Den lagstiftning som gäller beredskap inför undantagsförhållanden ankommer enligt förslaget såsom enligt den gällande lagen på rikets organ. Stadgandet avser dock att gälla endast egentlig undantagslagstiftning som på grund av exceptionella förhållanden kräver ingrepp i medborgarnas allmänna rättigheter eller en genomgripande reglering av näringslivet. Punkten omfattar t.ex. inte reglering av näringslivet vid produktionsstörningar under normala förhållanden."

Allmän ordning och säkerhet samt brand- och räddningsväsendet enligt 18 § 6 punkten hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Förutom beredskap inför undantagsförhållanden hör även tryggnad av statens säkerhet, försvarsväsendet, gränsbevakningen samt sjöbevakningen och försvarstillstånd till rikets behörighet enligt 27 § 34 punkten samt befolkningsskyddet enligt 27 § 28 punkten.

Enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet i fråga om hälso- och sjukvård, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkterna. Till rikets behörighet hör 27 § 24 punkten, 29 punkten, administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefrukning och rättsmedicinska undersökningar samt 30 punkten behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål.

Lagstiftningsbehörigheten för området socialvård tillkommer Åland enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen.

Landskapsregeringens yttrande

Av lagstiftningsbehörigheten framgår att Åland har lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet gällande hälso- och sjukvård samt socialvård och svarar för ledning och hantering av störningssituationer inom ramen för landskapets lagstiftningsbehörighet. Detta innebär att den offentliga hälso- och sjukvården i landskapet ordnas av landskapsmyndigheten Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS), med grund i landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård. Socialvården ordnas av Ålands kommuner, med grund i landskapslagen (2020:12) om socialvård. Landskapslagen (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland, reglerar även socialvårdens organisering på Åland. Därtill tillämpas även speciallagstiftning på social- och hälsovårdsområdet. Riket däremot svarar för beredskapen inför undantagsförhållanden men kan inte lagstifta om skyldigheter för landskapsregeringen eller dess underlydande myndigheter.

Av lagförslaget föreslås att de tjänsteinnehavare i de välfärdsområden som är huvudmän för universitetssjukhus få ledningsansvar inom social- och hälsovården i samarbetsområdet eller nationellt, om det behövs med anledning av störningssituationens omfattning eller sakens brådskande natur. Till att börja med konstaterar landskapsregeringen att den omorganiseringen av social- och hälsovården som gjorts i riket till välfärdsområden inte gäller på Åland. Således finns inget välfärdsområde inom landskapet Åland. Landskapet Åland är inte heller del av något samarbetsområde.

Vidare framgår av propositionen att de bestämmelser om beredskapsplanering som föreslås inte är förpliktande för Åland, utan myndigheterna i riket och i landskapet Åland samarbetar, på samma sätt som under covid-19-pandemin, vid upprättande av lägesbilden och i fråga om beredskapsplaneringen. Landskapsregeringen vill i samband med detta framföra att det nya nationella ledningsorganet rörande beredskap som föreslås genom lagändringen inte omfattar Åland eftersom riket inte kan införa skyldigheter, genom rikslagstiftning, för åländska myndigheter eller styra åländska myndigheter.

En störningssituation kan som det konstateras i propositionen vara så exceptionell att en region inte ensamt har resurser att klara av att hantera den. En sådan omfattande störningssituation kan gälla endast Åland eller även Åland då andra välfärdsområden i riket är påverkade. Åland kan därför såväl när det gäller störningssituationer som under undantagsförhållanden vara i behov av bistånd från riket. Landskapsregeringen vill även lyfta fram att sådant bistånd ska vara på landskapsregeringens initiativ.

Landskapsregeringen vill även lyfta fram att enligt 36 § i självstyrelselagen är landskapet enspråkigt svenskt samt enligt 38 § i självstyrelselagen ska skrivelser och andra handlingar som utväxlas mellan landskapsmyndigheterna och statens myndigheter avfattas på svenska. Således konstatera landskapsregeringen att Åland är enspråkigt svenskt och att all kommunikation med landskapets myndigheter ska ske på svenska.

Av landskapsregeringens utlåtande till social- och hälsovårdsministeriet för den nu aktuella propositionen framfördes även att social- och hälsovårdsministeriet tillsammans med landskapsregeringen på tjänstemannanivå borde utreda hur regleringen av en begäran om bistånd till Åland borde se ut och utreda hur riket kan bistå Åland vid exceptionella störningssituationer under normala förhållanden och under undantagsförhållanden. Det kan komma att visa sig att vissa delar av en dylik reglering rörande skyldigheten, speciellt för välfärdsområden, att bistå Åland borde medtas i den nu aktuella propositionen då skyldigheten att bistå i 31 § självstyrelselagen för Åland inte direkt omfattar välfärdsområden. Detta har landskapsregeringen också framfört i sitt utlåtande till nu aktuella proposition.

Minister

Arsim Zekaj

Avdelningschef

Otto Ilmonen

FÖR KÄNNEDOM

Ålands lagtings självstyrelsepolitiska nämnd, info@lagtinget.ax

Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi

Social- och hälsovårdsministeriet, registratorskontoret.shm@gov.fi

Johan Ehn, Ålands representant i Helsingfors, johan.ehn@regeringen.ax